

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ

HISTORICAL ASPECTS OF THE FIGHT AGAINST CORRUPTION IN UKRAINE

Горган О.Л.,

Голова Вишгородської
районної державної адміністрації

У статті відображено історичні етапи розвитку корупційних явищ в Україні. Здійснено стислий огляд динаміки реформування системи державного управління та правоохоронних органів із метою подолання цього явища. Визначено ключові проблеми антикорупційної політики держави з моменту здобуття Україною незалежності та запропоновано шляхи вдосконалення інституційної структури та функціонального механізму боротьби з корупцією. Акцентовано увагу на доцільності використання попереднього історичного досвіду під час побудови правоохоронної системи України. Надано коротку характеристику останніх законодавчих змін у правовому регулюванні запобігання та протидії корупції з урахуванням передових міжнародних стандартів.

Ключові слова: корупція, антикорупційна діяльність, історичні витоки, правоохоронні органи, громадянське суспільство.

В статье отражены исторические этапы развития коррупционных явлений в Украине. Сделан краткий обзор динамики реформирования системы государственного управления и правоохранительных органов с целью преодоления данного явления. Определены ключевые проблемы антикоррупционной политики государства с момента обретения Украиной независимости и предложены пути совершенствования институциональной структуры и функционального механизма борьбы с коррупцией. Акцентировано внимание на целесообразности использования предыдущего исторического опыта при построении правоохранительной системы Украины. Дано краткое описание последних законодательных изменений в правовом регулировании предотвращения и противодействия коррупции с учетом передовых международных стандартов.

Ключевые слова: коррупция, антикоррупционная деятельность, исторические истоки, правоохранительные органы, гражданское общество.

The article reflects the historical stages of corruption development in Ukraine. There made a brief overview of the dynamics of reform of public administration and law enforcement agencies in order to overcome this phenomenon. There were identified the key issues of anti-corruption policy of the state since Ukraine gained independence, and suggested some ways to improve the institutional structure and functional mechanisms to combat corruption. The author brought to the attention the feasibility of using the previous historical experience in the construction of the law enforcement system of Ukraine. A brief description of the latest legislative changes in the legal regulation of preventing and combating corruption were made, taking into account best international standards.

Key words: corruption, anti-corruption activity, historical sources, law enforcement agencies, civil society.

Постановка проблеми. Корупція – таке ж давнє явище, як і соціальний порядок, що управляє життям людей. Вона здійснює суттєвий вплив на найважливіші процеси державного управління та має свої соціально-економічні, національно-етнічні, психологічні та демографічні особливості. Відповідно, дослідження історичних витоків корупції в Україні та генези боротьби із цим явищем є надзвичайно актуальним з огляду на те, що лише аналіз антикорупційної діяльності в ретроспективному розрізі здатний створити базис для побудови правової, соціальної та демократичної держави. При цьому, враховуючи, що після здобуття Україною незалежності в 1991 році повністю змінилася як система органів державної влади, так і політико-економічна формація суспільства, особливо цінним є досвід запобігання та боротьби з корупцією саме в сучасній Україні.

Стан дослідження. Проблеми корупції в Україні вивчалися великою кількістю провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, до яких можна віднести М. Хавронюка, Дж. Поупа, М. Мельника, І. Ревака, С. Максимова, Я. Гілінського, В. Лунєєва, С. Роуз-Аккермана, Д. Делла Порти, І. Шихати, Д. Бейлі, С. Пундея, Н. Тер-Вартанянца, А. Кіріпнікова та інших. Водночас окремі історичні аспекти антикорупційної діяльності були предметом дослідження таких учених, як С. Мирославський, О. Грудзур, Г. Божок, В. Гладких, С. Рогульський, Я. Грицак, К. Зубов, Є. Темнов та інші. Однак останні зміни в законодавчому регулюванні боротьби з корупцією в Україні ставлять на порядок денний необхідність створення нових наукових розробок у цій сфері та перегляду існуючих підходів до корупційної проблематики.

Метою статті є дослідження історичного розвитку корупції в сучасній Україні; аналіз основних стратегічних напрямів і методів боротьби з корупційними проявами в

Україні після здобуття незалежності; вироблення подальших ефективних шляхів боротьби з корупцією на підставі дослідження емпіричних особливостей антикорупційної діяльності в 1991–2015 роках.

Виклад основного матеріалу. Після розпаду Радянського Союзу та утворення на теренах України незалежної держави перед новосформованими структурами влади постало дуже складне завдання побудови економічної системи держави, зупинення зростання рівня злочинності, реального підвищення рівня життя громадян. Його втілення в життя ускладнювалось тим, що дезінтеграція СРСР супроводжувалась розірванням усталених господарсько-виробничих зв'язків між суб'єктами господарювання, які знаходились у різних регіонах держави, а перехід соціалістичної власності до приватних комерційних структур супроводжувався тотальним розгулом корупції та організованої злочинності. Унаслідок цього Україна зіштовхнулась із безпрецедентною загрозою національній безпеці, яка вимагала вироблення системи рішучих заходів із подолання зазначених тенденцій суспільно-економічного розвитку. Однак динаміка боротьби з корупцією в нашій країні протягом останніх 25 років, незважаючи на особливу гостроту та небезпеку, залишалась вкрай різнонаправленою й на сьогодні, на жаль, так і не принесла бажаних результатів.

Говорячи про особливості запобігання та протидії корупційним загрозам в Україні, доцільно виділити такі хронологічні етапи.

1. Перший період (1991-й – перша половина 1994 року). На цьому етапі відбулося формування проблеми боротьби з корупцією та введення її до рангу актуальної. Одночасно відбувалися процеси розгалуження корупційної виразки в сприятливому середовищі, яке утворилося внаслідок бездумного занурення в ринкову прірву. У 1992 році в ко-

мерційних структурах виявлено 1 182 злочини, з них половина – розкрадання фінансових ресурсів, 163 випадки хабарництва [7, с. 40]. У 1993 році відбувся відтік «у тінь» 25 млрд грн (за сучасними розрахунками) державних коштів. У першому півріччі 1994 року було викрито декілька хабарників, але не засуджено жодного з них.

Перші задекларовані спроби боротьби з корупцією в Україні з'явилися ще в грудні 1992 року: тодішній Прем'єр-міністр України Л. Кучма заявляв, що «уряд України встановить жорсткий контроль за незаконними прибутками, уже зараз веде важку боротьбу з корупцією». Корупцію як соціально-економічне явище, що загрожує суспільству, засудили тоді народні депутати України І скликання: В. Чорновіл, С. Хмара, Л. Скорик, Г. Омелюченко, І. Білас та інші. Проте всі ці спроби залишилися на рівні декларацій.

Поступово процес боротьби з корупцією в Україні почав здобувати інституційних форм. На цій проблемі наголошував у своїх промовах і перший Президент незалежної України Л. Кравчук. За часів президентства Л. Кравчука, згідно з указом Президента України № 561/93 від 26 листопада 1993 року, було створено Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю, на чолі якого став Президент України [1].

Загалом цей етап можна охарактеризувати як етап ідеологічної боротьби.

2. Другий період – «лобова атака» на корупцію (друге півріччя 1994-го – 1995 року).

У цей час Президент України підписує Укази «Питання боротьби з корупцією та іншими злочинами у сфері економіки» від 27 серпня 1994 року № 484/94, «Про невідкладні заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю» від 21 липня 1994 року № 396/94. Слід зазначити, що ці нормативні акти не відповідали реальним потребам і викликам, які встали перед вітчизняною правовою системою. У них йшлося про вже відомі факти хабарництва серед українських чиновників, однак не передбачалося конкретних механізмів протидії цим явищам. У цей час також приймається Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993 року № 3341-XII.

Для цього періоду характерне застосування окремих адміністративно-командних методів безпосередньої боротьби з корупцією. Після обрання Президентом України Л. Кучма здійснив кадрові зміцнення керівного складу Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України). Уже в другому півріччі 1994 року за зв'язки зі злочинним світом майже 200 співробітників міліції було притягнуто до кримінальної відповідальності. У кінці липня 1994 року в Україні створили 200 слідчо-оперативних груп із працівників Генеральної прокуратури України, МВС України, Служби безпеки України (далі – СБУ) для розслідування особливо складних злочинів у сфері економіки. Проте, як пізніше з'ясувалося, резервів для їх створення не було. У багатьох регіонах країни працював один слідчий за наявності 10–12 вакантних місць. З метою подолання цієї проблеми за пропозицією МВС України Кабінетом Міністрів України додатково виділено 22 тисячі штатних одиниць. Визначилася тенденція екстенсивного шляху боротьби з корупцією: на збільшення її обсягів збільшувалася чисельність правоохоронців. Однак такий підхід зумовив лише часткове покращення результатів. Так, у 1995 році було направлено до суду 6 738 справ щодо розкрадання, 828 – щодо хабарництва, 4 691 – щодо незаконних операцій із валютою [4, с. 12].

На жаль, «лобова атака» на корупцію захлинулася. Аналіз боротьби з корупцією в ті часи показав, що подолати її окремими заходами неможливо – потрібен комплексний підхід, що передбачає прийняття пакетів нормативних документів, реорганізацію правоохоронних органів, координацію їх діяльності на державному рівні.

3. Третій період – координація зусиль проти корупції (1995–2000 роки).

У цей період було ухвалено низку програмних державних нормативних актів: Закон України «Про боротьбу з корупцією» від 5 жовтня 1995 року № 356/95-ВР, Постанову Верховної Ради України «Про концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» від 16 січня 1997 року № 3/97-ВР, Указ Президента України «Про Національну програму боротьби з корупцією» від 10 квітня 1997 року № 319/97, Розпорядження Президента України «Про незадовільний стан виконання заходів щодо боротьби із злочинністю» від 25 лютого 1997 року № 98/97-рп.

Так, серед ключових положень Розпорядження Президента України «Про незадовільний стан виконання заходів щодо боротьби із злочинністю» від 25 лютого 1997 року містилися заходи, спрямовані на обмеження можливостей використання коштів, здобутих шляхом зловживань, передусім так званий аналіз анонімних валютних рахунків. Крім того, указ передбачав анулювання депутатської недоторканності, забезпечення прозорості фінансування політичних партій, контроль за прибутками та витратами лідерів й активістів політичних партій [2].

За наслідками вказаних законодавчих змін вищим керівництвом держави було внесено відповідні організаційні корективи, а саме: оновлено Координаційний комітет по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю при Президенті України, створено підрозділи боротьби з організованою злочинністю в системі МВС, СБУ (управління «К»), Державній податковій адміністрації (податкова міліція, у складі якої – відділ боротьби з корупцією). 24 квітня 1997 року Президент України підписав Указ «Про створення Національного бюро розслідувань України». Бюро планувалося створити для посилення боротьби з організованою злочинністю у всіх її проявах, особливо з корупцією посадових осіб і мафіозними угрупованнями. Проте Верховна Рада України наклала вето на цей указ.

Слід зазначити, що в умовах сьогодення, усвідомлюючи необхідність виділення окремого органу, який би займався розкриттям корупційних злочинів, вітчизняний законодавець повернувся до ідеї створення Державного бюро розслідувань, що підтверджується законопроектом «Про Державне бюро розслідувань» від 1 серпня 2013 року № 3042 (далі – Проект), який наразі перебуває на розгляді парламенту. Відповідно до ч. 1 ст. 2 Проекту ДБР – центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом і правоохоронний орган спеціального призначення. У ч. 1 ст. 3 Проекту передбачено такі функції вказаного органу:

1) державний контроль за виконанням антикорупційного законодавства, у тому числі систематична перевірка професійної неупередженості вищих посадових осіб держави, суддів та прокурорів; 2) координація діяльності правоохоронних органів із питань протидії кримінально-караним корупції; 3) провадження в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, учинені вищими посадовими особами держави, а також суддями й прокурорами; 4) досудове розслідування кримінальних корупційних правопорушень, учинених вищими посадовими особами держави, суддями та прокурорами; злочинів катування та пов'язаних із ними злочинів, учинених працівниками правоохоронних органів; 5) оперативно-розшукова діяльність у визначених межах [3]. Як бачимо, наявність проекту такого нормативного акта на розгляді парламенту свідчить про цінність використання національного історичного досвіду протидії корупції в сучасних умовах.

Боротьба з корупційними проявами велась не тільки в законотворчій, а й у практичній площині. У 1997 році було проведено операцію «Чисті руки» під керівництвом Президента України, але подолати корупцію так і не вдалося, оскільки ці заходи були спрямовані лише на подолання наслідків, а не причин виникнення корупції. На причи-

ни розвитку, латентності та низьких масштабів боротьби з корупцією вказував тодішній міністр внутрішніх справ України Ю. Кравченко. На засіданні колегії Управління Міністерства внутрішніх справ у Львівській області та Львівській облдержадміністрації (червень 1998 року) він відзначив, що МВС України змінило ідеологію боротьби зі злочинністю: відтепер правоохоронці намагаються ліквідувати економічне підґрунтя організованої злочинності та корупції [5, с. 3].

Однак уже з 1998 року в практичній протидії корупції починає застосовуватись методологічна комплексність і системний підхід: а) щороку на лютневих розширених засіданнях Координаційного комітету по боротьбі з корупцією виступав Президент України; б) періодично приймаються плани невідкладних скоординованих дій державних і правоохоронних органів щодо зміцнення законності та правопорядку в країні; в) створено урядову робочу групу для відслідковування процесів «тінізації» економіки та розробки пропозицій щодо їх припинення; г) удосконалюється законодавча база.

У подальшому урядом України було підготовлено Державну програму економічного розвитку України на 2001 рік, яка сформульована в Постанові Кабінету Міністрів України від 5 червня 2000 року № 904. З огляду на неї Кабінет Міністрів України розгорнув наступ на корумповані злочинні зв'язки в державних органах.

У листопаді 1999 року Україна разом з іншими членами Ради Європи підписала Цивільну конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 року. У країні в результаті адаптації міжнародних правових норм формується міжгалузева організаційно-правова ієрархічно детермінована система боротьби з «тіньовим» сектором економіки та корупцією.

При цьому, незважаючи на вжиті заходи, досягти реального зменшення рівня корупції в цей період не вдалося.

4. Четвертий період – псевдопротидія корупції (2001–2005 роки).

На цьому етапі явно відслідковується класова диференціація суспільства. Утворилося три класи: заможні верстви, середній клас і малозабезпечені прошарки. Заможні верстви створили свої капітали за рахунок як прибутків від підприємницької діяльності, так і «тіньових» доходів, у тому числі отриманих завдяки корупції. Нагадаємо, що великий капітал в Україні у своєму розвитку пройшов кілька фаз. Дослідники економічних процесів зазначають, що спочатку наші підприємства в умовах економічної кризи й слабкості державної системи мали «тіньовий» характер. Великі корпорації створювалися на базі трейдерської діяльності (нееквівалентна торгівля енергоресурсами та металом) і в банківському капіталі (фінансові спекуляції) та набули на початку 2000 року ознак корупційних кланів. У підприємців з'явилися великі фінансові ресурси, за допомогою яких вони вже могли здійснювати підкуп верхівки влади в Україні. Ситуація в Україні стала небезпечною для суспільства, оскільки вона була скерована на максимальне використання можливостей для особистого збагачення суб'єктів корупції через помилки, допущені під час реформування економіки. Злочинні елементи вже закріпилися та стали посідати провідні місця в економіці з метою переходу в майбутньому до політичної діяльності.

Розквіт корупції в Україні протягом 1994–2004 років різко вплинув на економічні показники держави. У кінці цього періоду влада отримала в спадок 5 млрд грн сумнівно нарахованого ПДВ, 5 млрд грн втрат від скасування платежів із митного оформлення та близько 7 млрд грн втрат через неналежну сплату податків. Бюджет 2003–2004 років ознаменувався практично некерованим процесом покриття витрат, ускладненням підтримки платіжного та товарного балансів [6, с. 2].

5. П'ятий період – значна активізація боротьби з корупцією (2005 – 2010 роки). На початку цього періоду

відбулися вибори Президента України, повна заміна Кабінету Міністрів України, голів обласних і частково районних державних адміністрацій. Зрушив із місця процес розслідування кримінальних справ щодо корумпованих державних службовців. Новообраний Президент України В. Ющенко заявив: «Ми знищимо систему корупції в країні, введемо економіку з тіні» [12, с. 3]. У серпні 2007 року були оприлюднені 10 антикорупційних ініціатив Президента України В. Ющенка, прийнято План заходів щодо реалізації Концепції подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» та державної антикорупційної політики на період до 2011 року.

У Програмі Кабінету Міністрів України «Назустріч людям», схваленій Постановою Верховної Ради України від 4 лютого 2005 року, було закладено окремий розділ «Подолання корупції» [10, с. 1], що свідчить про розуміння проблеми та намагання боротися з нею з боку виконавчої влади. З точки зору інституційної реформи в структурі Міністерства юстиції України було створено інститут Урядового уповноваженого по боротьбі з корупцією та відповідальний секретаріат, що забезпечує його діяльність.

Також українською владою було вирішено залучити до системи протидії корупції такий важіль, як потенціал громадських організацій і рухів. Це випливає з рекомендацій впливових міжнародних організацій. Наприклад, згідно з міжнародними рекомендаціями Стамбульського плану дій Україна повинна зміцнити співробітництво з громадянським суспільством у сфері боротьби з явищем корупції, посилити моніторинг у громадянському суспільстві, розширити можливості для навчання та проведення досліджень у цій галузі. Підтвердженням зростання ролі громадянських організацій у боротьбі проти корупції став той факт, що в лютому 2007 року керівники Всеукраїнської громадської організації «Комітет по боротьбі з корупцією в органах державної влади, правоохоронних органах, прокуратурі та судах», Громадської організації «Комітет протидії корупції та організованій злочинності», Громадської організації «Антикорупційний комітет», Київської міської організації Спілки Української Молоді підписали Меморандум про створення Антикорупційного фронту. Однак, незважаючи на вжиті адміністративні та громадські заходи, системно подолати корупцію в Україні так і не вдалося.

Як бачимо, у цей період було здійснено низку кроків, що включали в себе як інституційні зміни, так і налагодження співпраці з громадянським сектором, а також адаптацію міжнародних стандартів та інші законодавчі зміни, що свідчить про спроби надати антикорупційній діяльності комплексного характеру. На думку тодішнього Генерального прокурора України О. Медведька, протидія корупції та злочинності на національному рівні – це комплексна проблема, розв'язання якої потребує консолідації знань законодавчої та виконавчої влади, правоохоронної системи й українського суспільства в цілому [9, с. 5].

6. Шостий період (2010–2014 роки) – масове поширення корупції та імітація антикорупційних реформ

Від початку перебування на посту Президента України В. Януковичем було проголошено кардинальну боротьбу з корупцією. До основних законодавчих кроків у сфері подолання корупції в Україні в цей час, зокрема, належать такі: 1) утворення Національного антикорупційного комітету, який Президент України очолив особисто; 2) прийняття нових антикорупційних законів («Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 7 квітня 2011 року); 3) схвалення Національної антикорупційної стратегії на 2011–2015 роки, яка так і не стала ефективним інструментом антикорупційної політики через відсутність у супереч міжнародному досвіду чітких індикаторів стану та ефективності її виконання, зокрема механізму моніторингу та оцінки; 4) створення Національного агентства

Україні з питань державної служби як єдиного органу, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері державної служби.

Незважаючи на видимість проведених реформ, корупція в державі, навпаки, почала процвітати в значно більших масштабах. Федерація роботодавців України, яку очолює бізнесмен Д. Фірташ, у 2014 році озвучила масштаби корупції за часів правління В. Януковича: за її даними, країна втрачала щонайменше 160 млрд грн щорічно [8].

7. *Сьомий період (з лютого 2014 року)* – комплексна реформа антикорупційної діяльності з урахуванням вимог міжнародних організацій (таких як Венеціанська комісія, GRECO, FATF та інші).

14 жовтня 2014 року Верховна Рада України в другому читанні прийняла Закони України «Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про запобігання корупції», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодонабувачів юридичних осіб та публічних діячів», «Про прокуратуру», «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». У подальшому, 16 вересня 2014 року було прийнято Закон України «Про очищення влади».

Зазначена реформа антикорупційного законодавства ввела у вітчизняне правове поле цілу низку важливих новел: створюються нові органи, які здійснюватимуть діяльність як на стадії запобігання (Національне агентство з питань запобігання корупції), так і на стадії протидії корупції (Національне антикорупційне бюро України); закладаються нові механізми декларування доходів та витрат осіб, на яких поширюється дія антикорупційних норм; у системі органів прокуратури створюється Антикорупційна прокуратура; змінюються шляхи запобігання та врегулювання конфлікту інтересів тощо.

Прийняття нового антикорупційного законодавства знаменує новий етап в антикорупційній політиці держави. Він прямо пов'язаний із необхідністю адаптації національного економіко-соціального та політично-правового простору до європейських стандартів. [11, с. 68–69].

Висновки. Таким чином, за результатами аналізу історичного досвіду боротьби з корупцією в Україні на сучасному етапі можна підсумувати таке.

1. Перехід України до розбудови незалежної держави та зміна соціально-економічної формації суспільства спричинили появу нових системних викликів та проблем, однією з яких стала масштабна корупція. Для її подолання національний державний механізм вимушений був вдатися до докорінного оновлення вітчизняного законодавства та трансформації системи органів державної влади, насамперед правоохоронної системи. Однак подальша генеза боротьби з корупцією показала, що зусилля щодо змен-

шення її впливу дали лише опосередкований результат. Це пояснюється, зокрема, відсутністю реального правонаступництва всередині української влади, яка, використовуючи надані повноваження у своїх інтересах, неодноразово протягом сучасної української історії згорала антикорупційні реформи або нівелювала їх зміст.

2. Антикорупційна діяльність у сучасній Україні пройшла у своєму розвитку декілька послідовних етапів, які відрізнялись як за змістом здійснюваних заходів, так і за ступенем їх ефективності. Протягом цього часу було розроблено відповідну законодавчу базу, створено низку нових інституцій, таких як Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції та інші, змінено процедурні механізми протидії цьому небезпечному явищу. Зазначені зміни базувались як на використанні попереднього історичного досвіду, так і на передових досягненнях міжнародного співтовариства.

3. Великі масштаби поширення корупції та високий рівень її латентності є одним із ключових чинників гальмування реформ в Україні та унеможливають швидку адаптацію та інтеграцію України до Європейського Союзу. Лише комплексність та системність у боротьбі державних органів із корупційними проявами з активним залученням ресурсів громадянського суспільства може змінити як економічне, так і соціальне становище нашої країни.

На підставі викладених висновків вбачається за доцільне запропонувати такі нововведення.

1. Необхідно завершити законодавче доопрацювання та прийняти Закон України «Про Державне бюро розслідувань», у якому має бути чітко визначено його компетенцію та підслідність, з урахуванням появи в національному правовому полі Національного антикорупційного бюро України, а також підслідності органів внутрішніх справ, які також здійснюють досудове розслідування окремих корупційних злочинів. Для кожного із цих органів повинний існувати чіткий перелік складів злочинів, на які поширюється його юрисдикція, з уникненням дублювання повноважень, що може різко ускладнити правозастосовну практику та призвести до появи міжвідомчих конфліктів ризиків.

2. Доцільно використати досвід координації спільних зусиль громадських організацій у сфері боротьби з корупцією за прикладом Антикорупційного фронту, утвореного в 2007 році. Незважаючи на те, що вказане об'єднання так і не стало реальним чинником боротьби з корупцією в нашій країні, подальший розвиток ідеї створення широкої антикорупційної коаліції, яка включити у себе представників громадських, релігійних, благодійних організацій, політичних партій, спортивних і молодіжних рухів, є вкрай актуальним і може принести реальні результати за умови створення дієвої організаційної структури такої коаліції, визначення джерел фінансування її заходів, чіткого формулювання прав, обов'язків та відповідальності учасників такого об'єднання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю : Указ Президента України від 26 листопада 1993 року № 561/93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/561/93>.
2. Про незадовільний стан виконання заходів щодо боротьби із злочинністю : Розпорядження Президента України від 25 лютого 1997 року № 98/97-рп [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/561/93>.
3. Про Державне бюро розслідувань : проект Закону України від 1 серпня 2013 року № 3042 (станом на 10 квітня 2014 року) VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1
4. Дедекаєв В. Економічна злочинність – небезпека № 1 / В. Дедекаєв // Діло. – 1996. – № 78. – С. 12.
5. Дедекаєв В. Тіньова економіка – шлях у нікуди / В. Дедекаєв // Міліцейський кур'єр. – 1998. – № 36. – С. 3.
6. Економіка готова до секторальних реформ // Урядовий кур'єр. – 2006. – № 43. – С. 2.
7. Камлик М. Кримінологічний аналіз економічної злочинності в Україні / М. Камлик, Л. Сміян // Злочинність в Україні. – 1994. – № 2. – С. 38–51.
8. Масштаби корупції за Януковича [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukr.lb.ua/news/2014/02/26/257304_ozvucheni_masshtabi_korrupsii.html.
9. Медведько О. Захист від злочинності та корупції – державний пріоритет / О. Медведько // Урядовий кур'єр. – 2007. – № 175. – С. 5.
10. Назустріч людям : Програма діяльності Кабінету Міністрів України // Урядовий кур'єр. – 2005. – № 26. – С. 6–12.
11. Головін О. Сучасні тенденції розвитку антикорупційного законодавства України / О. Головін, М. Беляков / Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 1. – С. 67–75
12. Ющенко В. Ми починаємо нову сторінку української історії / В. Ющенко // Урядовий кур'єр. – 2005. – № 13. – С. 3.